

Lärarhandledning

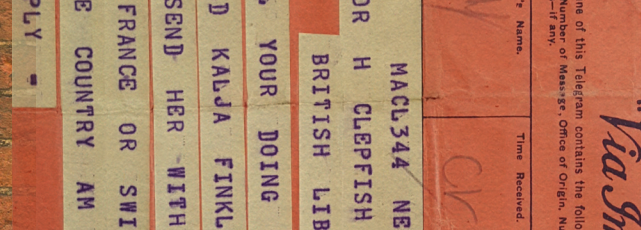
Titel: Mitt käraste gyllene barn

Författare: Christina Wahldén

Rekommenderas för åk 3-8

Christina Wahldén

MITT KÄRASTE GYLLENE BARN

Christina
Wahldén

MITT KÄRASTE GYLLENE BARN

INTRODUKTION

Det här fördjupningsmaterialet är tänkt som undervisningsstöd i samband med läsningen av Mitt käraste gyllene barn. Här finns diskussionsunderlag samt tips på hur ni kan arbeta vidare med temat genom skrivövningar, faktafördjupningar, samt bok-, film- och besökstips. Detta lärarmaterial innefattar även en bilaga med foton, brev till och från Kaja, telegram och tidningsklipp.

Om boken

En kall natt 1942 smugglas en sjuårig judisk flicka ut ur gettot i Warszawa. Hon hoppar ut i mörkret över tegelmuren och lämnar sin mamma, sina släktingar och allt som hon känner till för en okänd framtid. Flickan heter Kaja Finkler. Det är brinnande krig och det är livsfarligt att vara jude.

Kaja får hjälp att ta sig till sin pappa. De lever tillsammans under en tid, men livet är svårt och Kaja är mycket ensam. En dag återförenas hon med sin mamma och lyckan är stor. Men det varar inte länge. Mamman tas ifrån henne och förs bort till okänd plats, och Kaja transporteras ensam till olika läger, där en fasansfull tid väntar.

Som genom ett mirakel är den svårt undernärda Kaja ändå vid liv när kriget tar slut i maj 1945. Hon kommer till Sverige där hon får vård och tillfrisknar. Hon vet att hennes morfar bor i New York och genom honom får hon veta att hennes mamma också har överlevt kriget.

Under lång tid pratar hon inte om sin bakgrund. Men efter mer än sextio års tystnad kommer här hennes egen berättelse.

Mitt käraste gyllene barn utgör tillsammans med *Tulpanpojken* och *Spionen i äppelträdet* en fristående del i en trilogi om andra världskriget i Sverige, Europa och USA. *Tulpanpojken* nominerades till Nils Holgersson-plaketten 2018 och vann Barnens Romanpris i Karlstad samma år.

Boken passar att jobba med från 9 år och uppåt.

Om författaren

Christina Wahldén har bland annat belönats med Teskedsordens litteraturpris och Fadimes minnesfonds Fadimepris för sina böcker för barn och unga. Hon tilldelades Läsfrämjarpriset 2019 av föreningen En bok för alla vänner. Wahldén debuterade 1998 med ungdomsromanen *Kort kjol*. Hon har skrivit över 70 böcker.

En hälsning från Kaja Finkler

Kaja Finkler fick ingen egen familj, men blev med tiden professor i antropologi i USA. Hon vill att hennes erfarenheter av kriget ska bevaras och vill skicka följande hälsning till dagens barn:

Det är viktigt att unga människor aldrig står tysta bredvid när de ser ondska. Därför är det viktigt för mig att berätta om hur det var. Man får aldrig stå bredvid och acceptera ondska. Man måste säga: ”Detta är fel!”

ARBETA MED BOKEN

Diskutera

Om det vore krig: hur modig tror du att du skulle vara då? Skulle du våga göra saker som var förbjudna, som att hjälpa personer som man inte får hjälpa?

Om du skulle hjälpa någon, skulle du göra det gratis eller mot betalning?

Om du levde i ett getto, kan du komma på något sätt som man kan tjäna pengar på då?

Hur tror du att det skulle det kännas att gömma sig på en vind under flera veckor? Vad tror du skulle vara svårast?

Hur skulle det kännas skulle det kännas att vara helt ensam bland människor du inte känner och åka med ett tåg som du inte vet vart det går?

Vad tror du kan göra skillnad för personer som lever i ett läger? Vad är viktigt för att överleva? Är det de som håller reda på veckodagar och helger som klarar sig bättre än de som struntar i allt? Varför är det viktigt att inte ge upp hoppet, tror du?

Hur tror du att Kaja och hennes mammas liv hade blivit om de hade stannat kvar i Sverige efter kriget?

Är det viktigt för barn som har kommit ifrån sina föräldrar under ett krig att få vara tillsammans igen? Varför tror du att det är viktigt? En del av de finska krigsbarnen som kom hit under kriget blev kvar i Sverige, de glömde bort finskan och en del blev rotlösa. Vad betyder ett språk för en person tror du?

Varför tror du att det tog så lång tid för Kaja att börja berätta om allt svårt som hon varit med om under kriget?

Har du äldre släktingar som levde under andra världskriget? Eller under andra krig? Har du frågat dem hur det var? Vill de berätta? Om de inte vill prata om kriget, varför tror du att det är så?

Kaja och hennes mamma Golda efter att de återförenats med varandra.

Begrepp att fördjupa sig i

(Se bokens faktadel)

Getto

Förintelseläger

Dödsmarsch

Juderåd

Sabbat

Seder

Tyfus

Skrivövningar

Byt perspektiv:

Hur ser Kajas mamma på det som händer? Eller hennes morbror Binim?

Hur skulle William med hunden berätta om det han gör?

Hur skulle den franska vakten som låter Kaja gå för 16 år fast hon bara är 9 år motivera sitt beslut?

Vad tänker den tyska SS-kvinnan när hon låter Kaja ta på sig skorna som hon har bytt till sig?

Hur reagerar Kajas morfar i New York när han får veta, av Kajas mammas kusin i London, att Kaja har överlevt kriget?

Hur tror du att det gick för de andra barnen som Kaja var tillsammans med i Bergsjö?

De judiska överlevande barn som bodde tillsammans på hemmet i Bergsjö. De som saknade anhöriga förbereddes för ett liv i Palestina, det som senare blev Israel. Kaja sitter längst fram i förkläde, barn fyra från höger. Flickan hon håller i är hennes vän Henia.

Rubriker och teman att skriva vidare på:

Hur hade Kajas liv blivit om hon och hennes mamma Golda hade rest till Israel och släktingarna där istället för till morfar i New York 1946?

Det här är hur berättelsen hade sett ut i en tv-serie. Eller i ett datorspel.

Vad kan göra att man inte längre vill prata ett språk; som i Kajas fall med polskan? Är det skillnad på att inte vilja prata ett språk och att inte få tala ett språk? Jämför med samiska i Sverige och till exempel kurdiska i olika länder under andra tider.

Vad hade Kaja kunnat bli om hon inte blev professor i antropologi? Vad hade hon passat som, tror du? Läkare? Psykolog? Lärare? Varför i så fall?

Kaja Finkler som ung kvinna i USA.

Lär er mer om Förintelsen

Hör och se Kaja berätta själv om vad som hände.

En intervju på engelska från 2018, från United States Holocaust Memorial Museum i Washington DC. (Intervjun är flera timmar, men titta gärna lite för att se hur hon ser ut och pratar):

<https://collections.ushmm.org/search/catalog/irn611761>

Kaja Finkler i hennes hem i North Carolina 2018.

Museum om Förintelsen som man kan besöka digitalt:

Forum för levande historia, Stockholm: <https://www.levandehistoria.se/>

På engelska:

Yad Vashem, Jerusalem: <https://www.yadvashem.org/>

United States Holocaust Memorial, Washington DC: <https://collections.ushmm.org/search/>

Lästips om andra böcker för barn och unga om Förintelsen och andra världskriget:

Jessika Bab Bonde och Peter Bergting: *Vi kommer snart hem igen*

John Boyne: *Pojken i randig pyjamas*

Anne Frank: *Anne Franks dagbok*

Hédi Fried och Stina Wirsén: *Historien om Bodri*

Annika Thor: *En ö i havet, Näckrosdammen, Havets djup och Öppet hav*

Christina Wahldén: *Tulpanpojken och Spionen i äppelträdet*

Markus Zusak: *Boktjuven*

Katarina Taikon: *Katitzi Z-1243*

Sofia Taikon och Amanda Eriksson: *Sofia Z-4515*

Kontakta författaren

Läs mer om författaren, boka ett författarbesök eller skicka frågor om boken!

www.christinawahlden.se

Twitter: @PossumScriptum

Instagram: christinawahlden

Boken på sociala medier:

#mittkärastegyllenebarn

(Tagga gärna!)

Foto: Malin Hoelstad

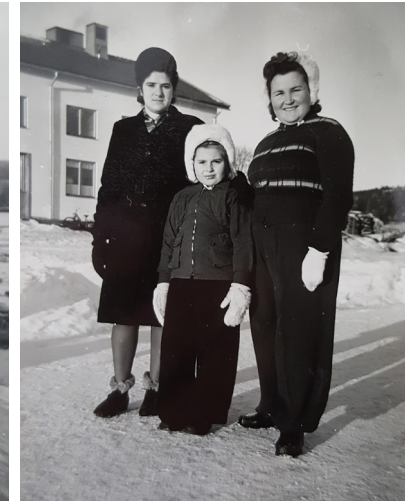
FOTOGRAFIER, BREV & ANDRA MINNEN UR KAJAS HISTORIA

Fler fotografier

Kaja som liten i Polen

Kaja och mamma Golda

Telegram

Från Kajas morfar i New York, USA

Printed in England:
July 1941 (Open Page)

CABLE AND WIRELESS
"Via Imperial" LIMITED

The first line of this Telegram contains the following particulars in the order named:—
Prefix, Letters and Number of Message, Office of Origin, Number of Words, Date, Time handed in, and
Official instructions—if any.

Circle	Circle's Name	Time Received	
MAC	N	CR	4767
C.W. MACL344 NEWYORK 59 3			
NLT MAJOR H CLEPFISH P-40 OS POLISH FORCES			
BRITISH LIBERATION ARMY LONDON -			
GRATEFUL YOUR DOING EVERYTHING POSSIBLE FOR MY			
GRANDCHILD KALJA FINKLER IN BELSENBERGEN AND			
TRY TO SEND HER WITH CHILDRENS TRANSPORT TO			
ENGLAND FRANCE OR SWITZERLAND AND NOT RETURN			
TO NATIVE COUNTRY AM SENDING FOOD PACKAGES			
CABLE REPLY -			
RABBI SZOEL TAUB MODZITZER REBBE 297 SOUTH			

Kaja i Bergsjö, Hälsingland

Tidningsartiklar

Göteborgs-Postens framsida 27 mars 1946. Stort reportage om det första fartyget till USA efter kriget: ”Flyktingöden dominerade den fullbokade amerikabåtens standardklass” och i texten; ”Ett tjugotal nationer voro representerade ombord, tragiska människoöden från hitlerförtryckets Tyskland och koncentrationslägrens fasor...”

The New York Times rapporterar 9 april 1946: ”Refugees among passengers on first scheduled Swedish ship docking in 6 years”. Reportaget berättar om bl.a. om Kaja och hennes mamma Goldas ankomst till USA, Kaja på bilden till vänster.

Brev

Ytterligare fyra brev till och från Kaja Finkler när hon befann sig i Sverige 1945-1946, samtliga tidigare opublicerade. Fler finns på rabensjogren.se. Breven är översatta från polska till engelska av Ania och Marcel Drimer, därefter översatta från engelska till svenska av Christina Wahldén.

Brev från Kaja:

Bergsjö, 1 december 1945

Käraste mamma

Jag fick ditt brev som jag tackar så mycket för. Jag har nyheter som kommer att göra dig väldigt glad. Nyheterna är att för tre dagar sedan fick jag ett telefonsamtal om att Sverige har skickat dig sitt visum. När jag fick veta det blev jag väldigt glad och skickade omedelbart ett telegram till morfar. För inte så länge sedan fick jag ett gruppfoto från morfar och David från Israel.

Kära mamma, jag har någonting att berätta för dig men jag kan inte skriva om det. Jag skickar dig ett foto av mina vänner. Du kan inte ana hur mycket jag saknar dig och längtar efter att få se dig snart. Hur är det med dig, hur mår du? Jag mår bra och väntar på den stunden när du kommer. Du kan inte föreställa dig hur jag saknar dig.

Jag slutar mitt brev och kysser dig miljoner (3 gånger). Din dotter för evigt.

PS: Ursäkta min fula handstil, det är fredag och jag måste sluta skriva.

Brev till Kaja från hennes mamma Golda:

Warszawa, 10 december 1945

Min söta älskling. Jag skrev till dig för bara två dagar sedan, men jag skriver igen. Om du har fått det svenska visumet för mig var snäll och skickade det omedelbart till mig och till de svenska myndigheterna, som skickar det till det svenska konsulatet i Warszawa.

Det finns ingenting som jag kan göra härifrån. Jag har väntat en hel vecka på visumet förgäves, jag känner vild förtvivlan.

Varje minut känns som ett århundrade för mig. Jag kom till Warszawa i hopp om att få visum, vilket den svenske konsuln lovade mig. När jag får det ska jag åka direkt till Sverige från Warszawa. Än så länge bara väntar jag utan resultat.

Älskling, var snäll och försök hjälpa mig och när du lyckas meddela mig omedelbart. Jag skickade ett telegram till Rabbi Jacobson. Jag vet inte vad mer jag kan göra. Kanske borde det bli gjort från Stockholm, var snäll och hjälp mig om du kan. Om någonting ändras ska jag berätta det för dig direkt.

Jag skickar med två brev, ett till morfar och ett till morbror Lejbel i Palestina. Skicka dem snart.

Kyssar till dig och hälsningar till alla vänner.

Brev till Kaja från hennes moster Hinda och morbror Lejbel i Jerusalem:

Kära Kajusia

Jag skrev till dig för ungefär en vecka sedan, men det är trevligt att skriva till dig. Vi fick ditt brev med frågor om flickorna. Vi kontaktade tidningen som specialiserar sig på att hitta överlevare och de ska publicera det, de ska också fråga radiostationen så fort vi hittar Herr Goss, flickornas farbror.

Kajusia, hur är det med dig? När kan du åka? Vi vill veta allt om dig. Vi skickar dig böcker om hur det är att leva som jude i Palestina. Vi skickar också en bok som heter Tanach i bilder. Det är Jeshua och Nechama som har skickat den till dig. De frågar om dig och din mamma. Vi skickade foton på barnen i det senaste brevet. Fick du dem? Vi är glada att du överlevde den fruktansvärda tragedin. Vi är glada att du och din mamma kan bli tillsammans. Vi önskar er att få vara tillsammans med alla era älskade. Tack för bilderna. Du är söt.

Skriv ofta.

Din moster, Hinda

Kära Kajusia, din moster skrev till dig om allt, hon lämnade inget utrymme kvar till mig. Nästa gång ska jag skriva först och mycket.

Din morbror Lejb

Till Kaja från hennes vän Rysia:

7 januari 1946

Kära Kaja,

Tack för ditt brev. Jag hoppas att vi ska kunna träffas när du är i Stockholm, för vi bor väldigt nära. Det första vi måste göra är att kramas. Är Ziuta Zamel med dig? När kommer du att kunna skriva till mig från det nya stället?

Är du arg på mig för att jag skrev på en bit toalettpapper? Det var ett skämt.

Jag kan inte säga något bra om Elza, hon är ett svin. När jag var med Rozia skrev hon till henne men aldrig till mig. Var det trevligt? Utöver det är allt okej här.

Var inte arg på mig att jag inte skickade dig ett foto av mig. Jag har inget. Kaja, om du har någon poesi, var snäll och skicka det till mig. Jag studerar ingenting, jag kan bara det jag lärde mig tidigare. Kaja, om det inte vore för breven jag skriver till dig skulle jag bli tokig, eftersom jag inte har något att göra. Så är det. Säg till Manua att det är dags för henne att skriva till mig.

Jag kysser dig på långt avstånd, Rysia